

Makale Bilgisi: Kangüleç Coşkun, K. (2023). McDonagh'ın Ölüm Perileri ve Bir Erkeklik Eleştirisi Olarak İrlanda İç Savaşı. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:10, Sayı:2, ss.490-505.	Article Info: Kangüleç Coşkun, K. (2023). McDonagh's Banshees and the Irish Civil War as a Critique of Masculinity. DEU Journal of Humanities, Volume:10, Issue:2, pp. 490-505.
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
Gönderildiği Tarih: 19.07.2023	Date Submitted: 19.07.2023
Kabul Edildiği Tarih: 12.09.2023	Date Accepted: 12.09.2023

MCDONAGH'IN ÖLÜM PERİLERİ VE BİR ERKEKLİK ELEŞTİRİSİ OLARAK İRLANDA İÇ SAVAŞI

Kübra Kangüleç Coşkun *

ÖZ

Yazar ve yönetmen Martin McDonagh'ın İrlanda taşrasında geçen "The Banshees of Inisherin" filmi orta yaşlı bir adamın varoluşsal krizinden çok daha fazlasını izleyicilere sunuyor ve McDonagh biten bir dostluk üzerinden İrlanda tarihine eleştirel bir bakış açısı getiriyor. Bu bağlamda, 1920'li yıllara damga vuran İrlanda İç Savaşı ve İrlanda'nın İngiliz sömürgeciliğine cevaben geliştirdiği, şiddetle şekillenen milliyetçiliğinin eril karakteri, McDonagh'ın siyasi mesajlarını anlamak için iyi bilinmesi gereken çetrefilli meseleler olarak ön plana çıkıyor. Colm ve Pádraic'in aniden biten arkadaşlığı üzerine kurulu senaryo, tarihi arka planıyla, oldukça kişisel bir hikâyeyi ulusal ve kolektif bir düzleme çekerek, filme alegorik bir anlam katıyor. Filmde banshee rolünü yerine getirerek, ölüm çığırkanlığı yapan Bayan McCormack karakteri ve bu karakterin İrlanda düşün dünyasına damgasını vurmuş İrlanda Ana mitiyle olan ilişkisi, McDonagh'ın İrlanda milliyetçiliğindeki hâkim erkeklik anlatısına eleştirel tavrını ortaya koyuyor ve film, ölüm perilerinin aslında kim olduğunu sorguluyor. Bu makale McDonagh'ın İrlanda İç Savaşını, bir erkeklik eleştirisi olarak ele aldığı iddia ederken, Synge ve Joyce gibi İrlanda tarihine eleştirel yaklaşımın önünü açan 20. yüzyıl İrlandalı yazarlarla, McDonagh eserleri arasındaki bağlantıyı ortaya koymayı amaçlıyor.

Anahtar Kelimeler: Martin McDonagh, İnisherin'in Ölüm Perileri, İrlanda tarihi, Eril şiddet, Erkeklik

MCDONAGH'S BANSHEES AND THE IRISH CIVIL WAR AS A CRITIQUE OF MASCULINITY

Abstract

Writer and director Martin McDonagh's movie "The Banshees of Inisherin" set in rural Ireland tells more than a middle-aged man's existential crisis as the writer-director introduces a critical viewpoint on Irish history. In this context, the Irish Civil War of the 1920s, as well as the violent and masculine character of Irish nationalism evolving in reply to English colonialism, are historical issues that need to be well-

* Dr. Öğr. Üyesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, kubrakangulec@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7079-2486

known in order to understand McDonagh's political messages. The script, which is based on Colm and Pádraic's friendship ending abruptly, draws a very personal story to a national and collective level with its historical background and adds an allegorical meaning to the story. Mrs. McCormack's character, who plays the role of a banshee, and her relationship with the myth of Mother Ireland, which has left its mark on the Irish intellectual world, reveals McDonagh's critical attitude towards the narrative of masculinity that dominates Irish nationalism while the film questions who the real banshees are. This article argues that McDonagh treats the Irish Civil War as a critique of masculinity, and draws connections between McDonagh's work and the works of 20th-century Irish literary figures such as Synge and Joyce who paved the way for this critical approach.

Keywords: Martin McDonagh, The Banshees of Inisherin, Irish history, Male violence, Irish Masculinity

1. GİRİŞ

Batı İrlanda kırsalında yaşayan sıradan insanların fakirlik ve şiddetle iç içe geçmiş hayatlarını anlattığı tiyatro eserleriyle çağdaş İrlanda tiyatrosunda önemli bir yer edinen yazar-yönetmen Martin McDonagh, “The Banshees of Inisherin” (Inisherin’in Ölüm Perileri, Martin McDonagh, 2022) filmi ile ses getiren bir yapıma imza attı. Film aday gösterildiği alanlarda Oscar’ı alamasa da farklı dallarda BAFTA, Venedik Film Festivali, Altın Küre gibi saygın ödülleri almayı başararak, bol ödüllü bir yapım olarak sinema tarihine geçti. Filmin başarısı iyi ve kötü eleştirileri de beraberinde getirdi. Filmin İrlanda tarihini yanlış yansıttığı, ada halkının yaşamını varoluşsal bir kriz içinde romantize ettiği ve İngiliz edebiyatında karşımıza çıkan şiddet eğilimli “İrlandalı” tiplmeleri kullandığı iddia edildi (Porter, 2023). Bu eleştiriler tartışmaya açık olsa da McDonagh’ın tiyatro oyunlarına aşina olan izleyiciler, filmdeki izleklerin ve imgelerin, yazarın *The Aran Islands Trilogy* (“Aran Adaları Trilojisi”) içindeki oyunlarla (“The Cripple of Inishmaan” ile “The Lieutenant of Inishmore”) bağlantısını kolaylıkla görebilir. Tabuları yıkan, şiddeti sahneye taşıyarak seyirciyi sarsmayı amaçlayan “in-her-face” (suratına tiyatro) akımının temsilcilerinden McDonagh’ın triloji oyunları ise romantizmden oldukça uzaktır (Sierz, 2001, s. 4). Aksine, bu eserler İrlanda kırsalının romantik temsillerine ciddi eleştiriler yöneltir ve her iki oyun kırsalda yaşayan İrlandalıların yoksulluk ve çaresizlik sebebiyle şiddetle şekillenen dünyalarını yansıtır. Benzer bir biçimde, *The Banshees of Inisherin* filmi de kırsaldaki şiddeti ekrana taşır. İki erkek karakterin aniden biten dostluğu ve bu bitişle başlayan şiddet olayları, İrlanda İç Savaşı’na paralel verilir. Böylece, McDonagh İngiliz sömürgeciliğine direnişi bir “erkeklik” anlatısına indirgeyen İrlanda milliyetçiliğinin “eril” karakterine ince bir eleştiri getirir. McDonagh’ın İrlanda tarihine kuşkucu yaklaşımının sebeplerini anlamak için İrlanda’nın İngilizlere karşı geliştirdiği erkeklik anlatısı ve bu anlatının yarattığı “İrlanda Ana ve fedakâr oğullar” mitinin iyi bilinmesi gerekir. Ancak, İrlanda’nın sömürge geçmişi, bağımsızlık mücadelesi ve bu mücadelenin önemli imgelerinden İrlanda Ana tiplmesi bilinirse, “The Banshees of Inisherin” filmi siyasi bir çerçevede

yorumlanabilir ve böylece, filmdeki Bayan McCormack karakterinin önemi anlaşılabilir.

2. Liberal Kimlikler İrlanda Ana'ya Karşı

On ikinci yüzyılda İngilizlerin İrlanda'yı işgal etmesiyle başlayan sömürge süreci ve bu süreçte yaşanan acılar, İrlandalı yazarların düşün dünyasını derinden etkiler. İşgal altındaki İrlanda toprakları, İrlanda edebiyatında âdeta bir karakter olarak kullanılır ve "İrlanda Ana" imgesi üzerinden somutlaştırılır. Özellikle 18. ve 19. yüzyılda yükselen milliyetçilikle birlikte, yazarlar İrlanda Ana karakterini doğrudan kullanmasalar bile, eserlerindeki anne karakteri üzerinden İrlanda'ya atıfta bulunurlar ve metinlerine alegorik bir anlam katarlar. Buna örnek; Padraig Pearse'nın "The Mother" ("Anne") şiiri verilebilir. Bu şiirde kendilerini anneleri için feda eden iki oğlan çocuğundan bahsedilir ve anne figürü İrlanda Ana'yı temsil eder. Şiirdeki anne karakteri oğullarının fedakârlığından memnundur, çünkü bu fedakârlık anneyi – yani İrlanda Ana'yı – acılardan kurtaracak ve ona bağımsızlığı getirecektir. Diyebiliriz ki, İrlanda milliyetçiliğinde sömürgeci İngiltere'ye karşı başlatılan isyanlar ve bağımsızlık mücadelesi, İrlanda Ana'yı kurtarmak için savaşan kahraman oğullar miti üzerine kurulur.

Batı sömürgeciliği cinsiyetçi bir anlayışa sahiptir. Örnek vermek gerekirse; İrlanda'yı kadın kimliğiyle ilişkilendiren İngiltere, yüzyıllar boyunca İrlanda topraklarını aciz, ilkel ve barbar görmüş, bu sebeple eril bir kimlik atfettiği İngiliz Anglo-Sakson kültürünü İrlanda'ya üstün tutmuştur (Arnold, 1867, s. 108-109). Bu örnekten anlaşılacağı üzere; ataerkil toplumlardaki erkeğin kadına üstünlüğü varsayımı, Batı sömürgeciliğinin temel anlayışını da şekillendirir. Mitolojik çağlardan beri topraklarını tanrıça figürleriyle eşleştiren İrlanda da bağımsızlık mücadelesini bu cinsiyetçi yaklaşım üzerine inşa eder. 17. yüzyılın sonunda İrlanda milliyetçilerinin başlattığı *aisling* şiiri geleneği, kadın-erkek arasındaki güç ilişkisinin ve İrlanda Ana mitinin edebiyattaki yansımasıdır. Bu gelenekte, *aisling* şairleri İrlanda'yı bir kadın olarak hayal eder. Cathleen ni Houlihan, Dark Rosaleen ya da İrlanda Ana olarak adlandırılan bu alegorik kadın figürü, şaire kimi zaman genç ve güzel, kimi zamansa yaşlı ve çirkin bir kadın olarak görünür (Quinn, 1995, s. 181). Ülkenin içinde yaşadığı zor yılları anlatmak için üretilen eserlerde genç kadın figürü yerini; çoğunlukla yorgun, yaşlı ve çirkin İrlanda Ana karakterine bırakır. Bu yaşlı kadının eski güzelliğini geri kazanması ise İrlandalı oğulların savaşarak, canlarını feda etmelerine bağlıdır. İngiliz psikanalist Ernest Jones, İrlanda-İngiltere ilişkilerini bir aile meselesi olarak okur. Bu alegorik ailede İngilizler sömürgeci babayı temsil ederken, bu baba İrlanda Ana'ya kötü muamele eder ve baba-oğul arasında İrlanda Ana için verilen Ödipal bir erkeklik mücadelesi vardır (Jones, 1922). Yani, İrlandalı oğullar, İngiliz sömürgeci babaya karşı savaşmalı ve annelerini geri kazanmalıdır.

İrlanda Edebiyat Rönesansı, 19. yüzyılın sonlarında sömürgeciliğe karşı kültürel bir uyanış olarak ortaya çıkar. Bu uyanışın temsilcileri olan

Leydi Gregory ve W. B. Yeats, *Kathleen ni Houlihan* (1902/2008) başlıklı alegorik bir oyun kaleme alırlar. Oyunun ana karakteri İrlanda Ana'dır. İrlanda'nın batı kırsalında geçen oyunda Michael isimli genç adam evlilik hazırlıkları yaparken, gizemli ve yaşlı bir kadın evin kapısını çalar. Ev halkına topraklarının kendisinden çalındığını, evini yabancıların bastığını ve bu sebeple, eski güzelliğini kaybettiğini anlatan bu yaşlı kadın, İrlanda topraklarının kadın tasvirlerinden biri olan Kathleen ni Houlihan'dır. Michael yaşlı kadını dinledikten sonra, ailesinin tüm itirazlarına karşı çıkarak, evlenmekten vazgeçer ve Kathleen için savaşmaya gider. Oyunun sonunda Michael'ın kendini feda etmesiyle yaşlı kadın, genç ve güzel bir kadına dönüşür. Oyunun milliyetçi propagandası, İrlandalı seyirciler tarafından takdir görür ve oyun uzun süre kapalı gişe oynanır (Quinn, 2009, s. 431). 19. yüzyılın son dönemi İrlanda bağımsızlık mücadelesinin hazırlık yılları olarak düşünüldüğünde, oyunun dönemin yükselen milliyetçiliğine olan katkısı yadsınamaz; milliyetçi gruplar söylemlerinde İrlanda Ana'yı romantik bir imgeye dönüştürür. Bu romantik ana-oğul imgesi, oyun yazarı John Millington Synge'in İrlanda kırsalında geçen gerçekçi oyunları ile sarsılır. Synge, gerçek İrlanda kültürünü anlamak ve anlatmak için Aran Adaları'nı ziyaret eder (Lonergan, 2012, s. 57-58).

"The Banshees of Inisherin" filminin kurgusal mekânına da ilham olan Aran Adaları (Inishmore, Inishmaan, Inisheer) İrlanda anakarasının batısına konuşlanmış üç küçük adadan oluşur. Sarp uçurumlarla çevrili ada toprakları ve anakaradan adalara ulaşımın zorluğu, aynı zamanda Aran Adaları'nı İngiliz sömürgeciliğinin uzanamadığı bir yer haline getirmiştir. Bu sebeple, adalar Synge'in zamanında ziyaretçilere el değmemiş bir İrlanda kültürü vaat eder. Gerçek İrlanda kültürünü anlamak için Aran Adaları'na giden Synge'in adalarla ilgili izlenimlerini anlattığı 1907 tarihli *The Aran Islands* (Aran Adaları) başlıklı bir gezi kitabı da mevcuttur. Bu eserde ada coğrafyasının zorlu yaşam koşulları ve kırsaldaki insanların günlük rutinleri temel izleklerdendir. Synge aynı zamanda ada insanlarından detaylı portreler de sunar ve bu insanları bir yanda İrlanda folklorunun peri hikâyelerine inanan çocuksu bir saflıkla, diğer yanda ise duygularına ket vuramayan, asi ve zaman zaman şiddete dönük yüzleriyle resmeder. Synge'in oyunlarındaki İrlanda kırsalı temsilleri, yazarın Aran Adalarındaki izlenimlerine paraleldir. Synge, özellikle oyunlarında, İrlanda kırsalı romantizmini reddeder ve kırsaldaki insanların zor yaşam şartlarını yükselen şiddeti ve alkol bağımlılığını ortaya koyar. Örneğin; *The Playboy of the Western World* (1907/2008) ("Babayiğit") eserinde babasını öldürmekle böbürlenmiş bir İrlandalı gencin hikâyesini anlatır. Genç, işlediği bu cinayetle kırsaldaki kızların gözdesi olur, herkes ona hayranlık duyar. Böylece, oyunda İrlanda kırsalındaki şiddetin boyutları ve şiddetle ilişkilendirilen erkeklik algısı eleştirilir. Synge'in *Riders to the Sea* (1904/2008) ("Denize Giden Atlılar") oyunu ise eril milliyetçiliğin kurguladığı romantik ana-oğul ilişkisini sorunsallaştırır. Oyun İrlanda'nın batı kıyısında bir adada, küçük bir köy evinde geçer ve geçimini çoğunlukla denizden kazanan ada halkının zorlu yaşam koşullarını sahneye taşır. Oyunun

odak noktasında eşini ve oğullarını denize kurban veren Maurya isimli yaşlı bir kadın vardır. Maurya, geriye kalan tek oğlu Bartley'in de öleceğini hissetmiştir ve onu denize açılmaması konusunda uyarır. Oğluna, onunla birlikte kendisinin de öleceğini söyler ama oğlu dinlemez (Synge, 2008). Ailesini geçindirmek için denize açılan Bartley'nin ölümüyle Maurya ailesinin tüm erkek üyelerini kaybetmiş olur. Oyun yas havasıyla açılır, yine yasla kapanır. Maurya karakteri ve oğlu Bartley, İrlanda Ana ve kahraman oğulları mitinin günlük hayattaki yansıması gibidir. Anne-çocuk ilişkisi yaşam ve ölüm arasına sıkışmıştır. Annenin hayatını devam ettirebilmesi, oğlunun fedakârlığına bağlıdır; bu sebeple İrlanda Ana, genç adamlar için sadece ölüm anlamına gelmektedir. Synge'in başlattığı eleştirel yaklaşımı, sadece Sean O'Casey, Brian Friel gibi oyun yazarları değil, 20. yüzyılın başlarında kısa hikâyeleri ve romanlarıyla ünlene James Joyce da devam ettirir. Joyce eserlerinde bu milliyetçi mitin ardındaki eril tahakkümü ve erkek-kadın rollerini açığa vurarak, sorgular.

A Portrait of the Artist As a Young Man (1916/2008) (“Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi”) ve *Ulysses* (1922/2015) gibi eserlerinde, Joyce sadece İngiliz sömürgeciliğini eleştirmez; buna cevap olarak üretilen ve benzer bir erkeklik miti üzerine kurulu İrlanda milliyetçiliğini de eril, dar görüşlü, ilkel ve şiddete eğilimli olmakla itham eder. Bu eril milliyetçiliğin en somut eleştirisi *Ulysses* romanının on ikinci bölümündeki “Vatandaş” karakteridir. Joyce, bu bölümde “Vatandaş” karakterini dev boyutlarda, kaba saba, kavgacı ve ilkel biri olarak tasvir eder (Joyce, 2015, s. 341). Joyce'un tasviri, bu milliyetçi “Vatandaş” karakterine yabancı bir hava katar; “Bir omzundan bir omzuna birkaç arşın gelmekte, kayalık dağları andıran dizleri, bedeninin görülebilen öbür tarafları gibi, rengi ve peklığı dağlarda yetişen katırtırnaklarına (*Ulex Europæus*) benzeyen dikenimsi sert kumral kıllarla kaplıydı” (s. 341-342). Alıntıdan anlaşılacağı üzere, bu milliyetçi karakter hayvan ve insan arasına konumlandırılır.

Vatandaş sürekli olarak, vatani için ölen İrlandalı kahramanlardan, İrlanda tarihinden, milli İrlanda sporlarından, İrlandacanın öneminden bahsederken, Yahudi bir karakter olan Bloom'a karşı düşmanca bir tavır takınır. Bloom ile olan tartışması esnasında Bloom'un kendisini İrlandalı olarak tanımlaması onu rahatsız eder ve “tam köşeye Red-Bank istiridyesi gibin nah şöyle bir balgam tükü[rür]...” (Joyce, 2015, s. 377) ve tartışmanın sonunda Bloom'a bir bisküvi kutusu fırlatır. Joyce'un bölüm boyunca Vatandaş'ın tasvirine kattığı alaycı ton, yazarın Katolik İrlanda milliyetçiliğine ve onun eril karakterine yönelttiği eleştiriye örnektir. Bu eril milliyetçi kültürün ürettiği İrlanda Ana ve fedakâr oğulları miti de Joyce'un eleştirisinden nasibini alır. Öyle ki *Ulysses* romanı, İrlanda Ana'nın bir temsili olarak okunabilen sütçü kadın sahnesiyle başlar.

Sütçü kadın, “kırış kırış parmakları,” “sarkık memeleri” ile “zehirli mantarının üzerinde bir cadı”ya benzetilir (Joyce, 2015, s. 42). Eserin onbeşinci “Kirke” bölümünde bu sütçü kadın, bu sefer “yaşlı dişsiz nine”

olarak ortaya çıkar ve genç erkekleri yaşlı İrlanda Ana için savaşmaya çağırır (s. 638). *Ulysses*'de ilk başta sütçü kadın, sonra “yaşlı dişsiz nine” olarak beliren karakterin feryadı şu şekildedir:

(*ileri geri sallanarak*) İrlanda'nın sevgilisi, İspanya Kralı'nın kerimesi, alanna. Kendi evimde bir yabancı, adabımuaşeret nedir bilmezler! (*banşi sızlamasıyla ağıt yakar*) Ochone! Ochone! Büyükbaşlar ipeği! (*yanıkır*) Zavallı yaşlı İrlanda'yı gördün ve onun ne halde olduğunu anladın mı? (Joyce, 2015, s. 638)

Joyce'un eserindeki dişsiz nine karakteri “kendi evimde bir yabancı” derken, kendini İrlanda Ana'yla eş tutar ve yabancı olarak sömürgeci İngilizleri ima eder. Dişsiz nine, bu kaba misafirler karşısında ölümü haber veren bir “banşi” gibi ağıt yakar ve üzülür. Çevresindekilere sömürgecilikle gelen ölümleri hatırlatır. Görüldüğü üzere; Joyce, İrlanda Ana ve ölüm perisi *banshee* karakterlerini tek bir bedende – yaşlı, dişsiz ninede – birleştirerek, İrlanda Ana ve fedakâr oğullar mitinin ölüm getirdiğine dair bir mesaj verir. Böylece, yazarın eril milliyetçilikle yaratılmış İrlanda Ana imgesine olan nefreti, farklı isimler altında yarattığı yaşlı kadın karakterler yoluyla açığa çıkar. Bu kadın karakterler, İrlandalı gençleri ölüme sürükler ve onların bireyselliğini kısıtlar; bu sebeple tasvirleri grotesk bir biçimde verilir.

Aynı roman, İrlanda Ana karakterinin tersine, Molly isimli genç ve özgür ruhlu bir kadın karakterin monoloğuyla biter ve Molly, İrlanda Ana imgesinin pasif ve muhtaç karakterinin tersine; bağımsız, arzularını dile getirebilen, kendine yeten, güçlü bir bireydir. Molly'nin özgür ruhu Joyce'un romanına damga vurur; hatta Joyce eleştirmeni Enda Duffy, Joyce'un oldukça eril bir anlatımı kadın monoloğuyla bitirmesini anlamlı bularak, bunu eril söylemin reddi olarak yorumlar (2004, s. 187). Molly, İrlanda Ana'ya alternatif yaratılmış özgür, renkli, hareketli bir kadın karakterdir. İrlanda Ana tiplemesinin karşısına konulan bu özgür ruhlu kadın, Joyce'un eril milliyetçiliğin tezahürlerine başkaldırışıdır. Joyce ve ondan etkilenen birçok çağdaş İrlandalı yazara göre, İrlanda'nın gerçek anlamda özgürleşmesi ve İngiltere'den bağımsız bir kimlik üretebilmesi, ülkenin “İrlanda Ana ve fedakâr oğulları” mitinden kurtarılmasıyla mümkündür. Edna O'Brien, Patrick McCabe, Colm Tóibín, Martin McDonagh gibi çağdaş yazarlar, Joyce'un eril milliyetçiliğe olan eleştirel tutumunu ve grotesk İrlanda Ana tasvirlerini eserlerinde devam ettiren çağdaş yazarlardan yalnızca bazılarıdır. Bu sebeple, çağdaş İrlanda edebiyatında yaşlı anne figürlerinin bolluğu, çocuk-anne ilişkisindeki sorunlar, anne karakterlerin boğucu ve zaman zaman ürkütücü varlığı, ancak ülkenin siyasi tarihindeki “İrlanda Ana” mitine paralel okununca anlam kazanır. Synge ile sorgulanmaya başlayan eril şiddet, taşranın sıkıcılığı ve romantik fedakârlık miti, Joyce ile tamamen ters yüz edilir. Joyce'un eril ve kısır bir milliyetçi anlayışla yazılmış İrlanda tarihine olan eleştirel yaklaşımı, McDonagh'ı da etkiler.

McDonagh'ın İrlanda'da geçen oyunlarının en can alıcı özelliği, İrlanda milliyetçiliğinin eril söylemini ve “temel mecazlarını” sorgulamaya

açmasıdır (Lonergan, 2012, s. xvi). Bu mecazlardan en önemlisi İrlanda topraklarını simgeleyen İrlanda Ana'dır. Bu sebeple, İrlandalı anne McDonagh'ın sorunsallaştırdığı temel karakterlerdendir. *Beauty Queen of Leenane* (1996) ("Leenane'in Güzellik Kraliçesi") isimli oyununda McDonagh, Synge'in Maurya'sına ve Joyce'un sütçü kadın karakterlerine benzer bir anne karakteri yaratır; Mag Folan. İrlanda Ana'nın yaşlı, çirkin ve baskılayıcı yüzü olarak okunabilecek Mag, yetmiş yaşında, düşkün ve baskıcı bir kadındır; kızı Maureen ise annesine bakmaya mecbur olduğundan bir türlü kendine ait bir hayat kuramaz. Ancak, bu anne karakteri milliyetçi yazarların yarattığı ve romantize ettiği fedakâr İrlanda Ana mitinden biraz farklıdır. Mag milliyetçiliğin getirdiği duygusallığı reddeder ve hayatta kalmak için hayatın gerçeklerine uygun hareket edilmesini savunur. Diğer bir deyişle; Mag oldukça pragmatisttir ve kendi varlığının devamı için kızını kullanmakta bir yanlış görmez. Örneğin; kızı Maureen'in "İrlanda'da İrlandaca konuşulmalı" çıkışına, Mag "İngiltere'ye iş bulmaya giderken İrlandaca sana nerede yardım edecek? Hiçbir yerde!" diye karşılık vererek, İrlanda milliyetçiliği yerine İrlanda'nın yaşadığı ekonomik zorlukları ve kişilerin hayatta kalma mücadelesini önceler (McDonagh, 1996, s. 4-5). Bu bağlamda, McDonagh'ın anne karakteri İrlanda milliyetçiliğinin romantize edilmesine de karşı çıkmaktadır. Bu anne karakteri için olması gereken şey hayatta kalabilmektir. McDonagh'ın anne karakteri her ne kadar İrlanda milliyetçiliği propagandası yapmasa da İrlanda Ana gibi çocuğunun hayatını kısıtlar. Oyunun sonunda annesine öfke duyan Maureen annesine işkence ederek, ölümüne sebep olur. Eser Maureen'in ölen annesinin kıyafetlerini giyip, onun sandalyesine oturmasıyla biter.

Oyundaki Mag karakteri, bir İrlanda Ana temsili olarak ele alındığında; İrlanda Ana mitinin çocukların özgürleşmesini engelleyen, onu kendine mahkûm eden baskılayıcı yanı görünür olur. Maureen ise kendini İrlanda Ana'ya feda etmek istemeyen, isyankâr bir kadın karakterdir. McDonagh'ın oyunu, anne karakterini merkeze alarak ve onu İrlanda Ana'nın yaşlı, baskıcı temsillerine benzeterek, eril milliyetçiliğin kurtarılmayı bekleyen İrlanda Ana mitini eleştirir. Ancak, yazar bir oğlan çocuğu yerine kız çocuğunu koyarak bu propagandanın kadınlar üzerindeki baskısını da açığa çıkarır. Maureen'in annesinin kıyafetlerini giyerek onun yerini alması bu baskıyı somutlaştırır; İrlandalı genç kızlara eril milliyetçiliğin biçtiği tek rol, kurtarılmayı bekleyen İrlanda Ana olmaktır. Bu bağlamda, *Beauty Queen of Leenane*, yazarın milliyetçi tarih okumalarına karşı olan duruşunu ve İrlanda kırsalında daha etkin olan "İrlanda Ana ve fedakâr çocukları" mitinin gençler üzerindeki yıkıcı ve sınırlandırıcı etkisini örnekler.

Anlaşılaacağı üzere, İrlanda Ana ve fedakâr oğulları eril kodlarla, cinsiyetçi İngiliz sömürgesine karşı yazılmış bir milliyetçilik mitidir; ancak, Synge, Joyce, McDonagh gibi kimi yazarlara göre, İrlanda milliyetçiliği kendi gençlerini felakete sürükleyecek ve onlardan sonsuz bir fedakârlık bekleyecek kadar da baskıcıdır. McDonagh'ın yazdığı oyunlara bakarak, İrlanda Ana uğruna ölmeyi ve gerektiğinde öldürmeyi öngören bu eril milliyetçiliğin

İrlanda toplumundaki şiddetin sebeplerinden biri olduğu iddia edilebilir. Örneğin, *The Aran Islands Trilogy* içinde yer alan *The Lieutenant of Inishmore* (“Inishmore’lu Yüzbaşı”) oyunu, 1960’lardan 1990’lara uzanan ve hem İrlanda’da hem de İngiltere’de terör olaylarına sebep olan Kuzey İrlanda sorunu üzerinedir. McDonagh, bu dönemde ortaya çıkan aşırı milliyetçi grupların halk üzerinde yarattığı korkuyu ve bu grupların İrlanda’yı tam bağımsızlığına kavuşturma bahanesiyle işlediği şiddet suçlarını eleştirir. Oyunda yasadışı INLA üyesi Padraic’in İrlanda Ana miti ve İrlanda milliyetçiliği arkasına sığınarak işlediği keyfi cinayetler ve kendine atfettiği sert erkek kimliği hedefe konur. Padraic telefonla kedisi Wee Thomas’ın ölüm haberini alarak, intikam için Inishmore’daki baba evine geri döner ve onun gelişiyile adada korku ve şiddet tırmanır. Padraic’in babası Donny bile oğlundan korkmaktadır.

Padraic, oyunda ilk olarak, James isimli bir adama işkence yaparken görülür. Bu sahnede Padraic, James’i sadece Protestan gençlere değil, Katolik gençlere de uyuşturucu sattığı için suçlar ve yaptığı işkenceyi haklı gösterir. Sorun James’in uyuşturucu satması değil, Katoliklere uyuşturucu satarak, onları İngilizlere karşı olan mücadeleden geri koymasındır (McDonagh, 2001, s. 12). Farklı terör örgütleri arasındaki çıkar çatışmasını, İrlanda milliyetçiliği üzerinden aklamaya çalışan Padraic ve başka örgütlere mensup diğer arkadaşları, McDonagh’ın eleştirdiği temel meseledir. Padraic oyun boyunca vatansızlığına ve İrlanda’yı İngiltere’den kurtarmaya çalıştığına dair referanslar verir (s. 33); ancak tüm yaptığı şey Inishmore halkını korkutmak ve tehdit etmektir. Oyundaki şiddet, başka bir milliyetçi örgütün üyelerinin Padraic’den intikam almaya gelmesi ile iyice yükselir. Kadın olması sebebiyle Padraic tarafından küçümsenen Mairead, oyunun sonunda Padraic ve diğer örgüt üyelerini öldürür. Bu son, McDonagh’ın eril milliyetçilikten aldığı intikam olarak düşünülebilir.

3. Bayan McCormack’ın Şifreleri

McDonagh’ın İrlanda kırsalında geçen tiyatro oyunları düşünüldüğünde, yazarın şehitler ve kahramanlar üzerinden yazılan İrlanda tarihine eleştirel ve hatta revizyonist bir yaklaşımı olduğu aşikardır. İngiliz sömürgeciliğinin yarattığı eril şiddete karşı savaşmak için İrlanda’nın – yine – eril şiddet üzerine kurguladığı erkeklik miti, yazarın eleştirdiği temel konular arasındadır. Bu bağlamda, “The Banshees of Inisherin” filminin hikâyesi de ortaya çıkan erkek şiddetinin bir eleştirisi olarak okunabilir. Filmin ana hikâyesi; Colm’ün varoluşsal bir bunalıma girerek, en yakın arkadaşı Pádraic’le olan ilişkisini ansızın sonlandırması ve bu iki eski dostun şiddete evirilen düşmanlığı üzerine ilerler. Arka planda verilen İrlanda İç Savaşı ve ana kıtada patlayan top ve tüfeklerin adaya ulaşan sesleri ise iki erkek arasındaki dostluğun bitişine alegorik bir anlam katarak, bu karakterler üzerinden iç savaşın anlamsızlığına dair siyasi bir mesaj verir. Bu siyasi arka planda, varlığıyla ada sakinlerini rahatsız eden ve onlara ölümü çağrıştıran Bayan McCormack karakteri ve

onun İrlanda milliyetçiliğinin simgesi İrlanda Ana ile olan ilişkisi dikkate değerdir.

Tüm film boyunca siyahlar içinde gezen bu yaşlı kadın, görünümü ve iç sıkıcı varlığı itibarıyla geçmiş yüzyıllarda İrlanda edebiyatında sıkça kullanılan İrlanda Ana'nın bir temsili olarak okunabilir, ancak McDonagh İrlanda Ana'yı İrlanda folklorundaki ölüm perileri olarak bilinen *banshee* karakteri ile harmanlar. Yazarın *banshee*'leri çağrıştıran yaşlı kadın karakteri, Joyce'un *Ulysses* eserindeki sütçü kadına paralelidir.

McDonagh'da, tıpkı Joyce gibi, fedakâr oğullar mitine kuşkuyla yaklaşır ve bu mitin gençleri ölüme gönderdiğini düşünür; bu sebeple, McDonagh'ın Bayan McCormack karakteri tıpkı bir ölüm perisi gibi gelecekteki ölümleri Pádraic'e önceden haber verir (McDonagh, 2022, 1:08:13-1:08:15). Pádraic bu yaşlı kadının uğursuzluğunu dile getirip, ondan saklanmaya çalışsa da kadın bir gölge gibi genç adamın peşindedir. Filmin sonunda tahmin edilen olur; adanın genç çocuklarından Dominick'in ölümünü, Pádraic'in çok sevdiği eşiği Jenny'nin ölümü takip eder. Bayan McCormack haklıdır, adaya iki ölüm gelmiştir.

Bayan McCormack filmde ilk olarak Pádraic ve kız kardeşi Siobhán'ın evini ziyaret ederken görülür. Siobhán, yaşlı kadını evine kabul etmek istemediğini ama zorunda kaldığını ima eder ve kardeşine bu durumu "ondan kaçamadım" diyerek açıklar (McDonagh, 2022, 10:20-10:30). Bayan McCormack adada kimsenin sevmediği ama varlığından kaçamadığı bir lanet gibidir. Bu bağlamda, yaşlı kadın İrlanda'nın mikrokozmos düzeyde temsilidir; o bir İrlanda Ana'dır. Hiç kimse küçük bir İrlanda adasında yaşamaktan memnun değildir ama gidecek başka yerleri de yoktur. Bu noktada, Colm'un varoluşsal bunalımını İrlanda tarihine paralel okumak gerekir.

Colm tüm gençliğini küçük bir İrlanda adasında geçirmiş ve yaşamını kendince boşa harcamış bir adamdır. Hayal ettiği gibi ünlü bir besteci olamayan Colm, bu topraklarda süregelen fakirlik, şiddet ve savaşlar yüzünden tüm gençliğini bu ülke için feda etmiştir. Bu noktada, Colm'un asıl öfkesi Pádraic'in kişiliğine değil, İrlanda'nın kendisine ve evlatlarına sunduğu hayatın sınırlarınadır. Ancak, Colm kendine somut bir suçlu aramaktadır. Bu sebeple, Pádraic'i kendisine engel olarak görür. Colm, en iyi arkadaşı Pádraic'i dar kafalı olmakla ve boş konuşmakla suçlar, onunlayken zamanının boşa geçtiğini düşünerek, günün birinde onunla konuşmayı bırakır (McDonagh, 2022, 24:00-25:30). Pádraic ise ısrarla Colm'le konuşmak ister ve onu sohbete zorlar. Bunun üzerine, Colm arkadaşına kalan zamanını düşünerek ve beste yaparak geçirmek istediğini, ölmeden önce bunu başarıp ardına ölümsüz bir eser bırakmak istediğini söyler. Pádraic'in konuşma ısrarı karşısında ise, Colm kendi el parmaklarını teker teker keseceğini söyleyerek onu tehdit eder (21:50-25:00; 33:40-34:40). Colm'un keman çalması hayati bir öneme sahiptir; öyle ki beste yapmak onun en büyük hayalidir. Bu bağlamda, parmaklarını kesmesi onun için bir son anlamına gelir.

Colm ortaya attığı kendine zarar verme tehdidiyle, hayatındaki çaresizlik ve sıkışmışlık hissini tüm sorumluluğunu Pádraic'e atmaktadır. Oysa ki Colm'ün asıl sorunu İrlanda'nın klostrifobik atmosferi, eksik olmayan savaşları ve genç insanlarına gelecek vaat etmeyen topraklarıdır. Yani, Colm'ün varoluşsal krizinin asıl kaynağı Pádraic değil, İrlanda Ana'nın kendisidir. Bu bağlamda, Colm'ün parmaklarını keserek feda etmesi, İrlanda Ana ve fedakâr oğulları miti ışığında yorumlanabilir. Colm'ün parmaklarını kesmesi ve böyle bir durumda çok sevdiği kemanını çalamayacak olması, öncelikle kendine zarar vermektedir ve fedakâr oğullar mitindeki oğulların kendilerini İrlanda için feda etmelerine benzer bir durumdur. Colm gençliğini küçük bir İrlanda adasında geçirerek boşa harcamıştır. Bu sebeple; Colm, Pádraic'i tehdit ettikten sonra Pádraic'in yolda karşılaştığı ilk kişi, bir İrlanda Ana temsili olarak okunabilen Bayan McCormack'tır. Pádraic'in can sıkıntısı ve ikili arasındaki bozulan dostluk Bayan McCormack'ı rahatsız etmemiş, hatta durumu sırtarak izlemesine sebep olmuştur (McDonagh, 2022, 36:45-36:55). Bayan McCormack filmin geri kalanında da ikili arasındaki yok olan dostluğu ve ikilinin karşılaşmalarını uzaktan, belki biraz da zevkle ve dikkatle, izleyen kişidir. Örneğin; polis Pádraic'in suratına yumruk atınca, onu ayağa kaldıran kişi Colm'dür. Colm arkadaşına yardım etse de onunla konuşmamaya devam eder. Kamera bu sahnede birden ikiliyi pencereden izleyen Bayan McCormack'a döner (43:57-44:03). Diğer bir deyişle, McDonagh filmin hem yönetmeni hem de senaristi olarak vermek istediği siyasi mesaja Bayan McCormack'ı dâhil eder; çünkü yaşlı kadın İrlanda topraklarının kasvetli kaderini temsil eder ve ikili arasındaki sorunun başlangıç noktasıdır. İç savaş, İrlanda Ana uğruna farklı milliyetçi grupların çatışmasıdır. Bayan McCormack, ölüm perisi *banshee* ile harmanlanmış bir İrlanda Ana'dır. Ancak, McDonagh'ın tek bir ölüm perisi yoktur. İrlanda Ana mitini yaratan, eril şiddetle iç içe geçmiş bir milliyetçiliğe tutunan İrlandalı erkekler, bu hikâyenin diğer ölüm perileridir. McDonagh'ın yakın tarihe yönelttiği bu eleştirel tutumu anlamak için 1923'deki İrlanda İç Savaşı'nın bilinmesi elzemdir.

Bağımsızlık Savaşı'nı takiben İrlandalı milliyetçiler İngilizler ile anlaşmaya oturur. İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) üyesi olan ve "İrlanda Özgür Devleti" ismiyle kurulacak bir ülkenin bağımsızlığını tanımayı kabul eden İngilizlerin teklifini, tam bağımsız bir "İrlanda Cumhuriyeti" kurulmasını isteyen bazı İrlandalı milliyetçiler kabul etmez. Ancak, İngiliz-İrlanda Anlaşması onların itirazına rağmen imzalanır. Bu anlaşma İrlandalı milliyetçiler arasında büyük bir anlaşmazlığa ve Mayıs 1923'e kadar devam edecek bir iç savaşa yol açar (Lynch, 2001, s. 272-273). Diğer bir deyişle, İngilizlere karşı omuz omuza mücadele vermiş İrlanda milliyetçileri, kendi aralarında savaşı başlar. McDonagh, filmde iç savaşa yönelttiği eleştirisini öncelikle Colm ve Pádraic'in biten dostluğu üzerinden verir:

Colm: Artık senden hoşlanmıyorum.

Pádraic: Hoşlanırsın ya benden.

Colm: Hoşlanmıyorum.

Pádraic: İyi de dün hoşlanıyordun.

Colm: Öyle miydi?

Pádraic: Ben öyle sanmıştım.

[Colm suratını ekşiterek, masadan kalkar.] (McDonagh, 2022, 8.04-8.43)

İkili arasındaki bu diyalog filmin arka planındaki iç savaş ekseninde okunabilir; McDonagh'a göre iç savaş da Colm ve Pádraic'in anlamsızca biten dostluğu gibidir. Yazar, iç savaşa yönelttiği bu eleştirisini, biten bir dostluk alegorisinin ötesine taşır ve filmdeki karakterlerin ağzından bu eleştiriye somutlaştırır. Örneğin; anakaradan gelen silah seslerini duyan Pádraic, anakaraya bakarak alaycı bir şekilde "İyi şanslar! Ne için savaşıyorsunuz artık!" der (McDonagh, 2022, 12:23). Başka bir sahnede adadaki polis karakteri idamlar için anakaraya çağrıldığını söyler. Kimin idam edileceği sorulunca, polis memuru şöyle cevap verir: "Özgür İrlandacılar birkaç Cumhuriyet Orduluyu idam ediyor. [duraksar] Tam tersi miydi yoksa? Yetişemiyorum artık. Hepimiz aynı tarafta sadece İngilizleri öldürürken daha basit değil miydi? Bence öyleydi. Daha iyiydi." (47:15-48:00). Bu sahneden de anlaşılacağı üzere, McDonagh'ın 1923'deki iç savaşa yönelttiği eleştirisi nettir; Colm ve Pádraic'in biten dostluğu üzerinden dolaylı olarak verilen mesaj, film boyunca karakterler yoluyla doğrudan da iletilir. Filmdeki mesajlara göre, bu savaş kardeşi kardeşe kırdıran, anlamsız bir savaştır ve sebebi İrlanda'nın tam kendisidir.

McDonagh bunu vurgulamak istercesine, filmin son sahnesini de yine Bayan McCormack ile bitirir. Yaşlı kadın, Colm'ün yanmış evinin önündeki sandalyeye oturur ve sahilde tartışan Colm ve Pádraic'i uzaktan izler:

Colm [evini kundaklayan Pádraic'e dönerek]: Evimle birlikte ödeşmiş olduk sanırım.

Pádraic: Evinden çıkmamış olsaydın ödeşmiş olurduk. Çıktın; yani ödeşemedik.

Colm: Eşegin için üzgünüm Pádraic. Gerçekten üzgünüm.

Pádraic: Umrunda bile değil!

Colm: Anakaradan birkaç gündür ses gelmiyor, savaşın sonuna geldiler sanırım.

Pádraic: Eminim kısa süre sonra tekrar başlarlar; bazı şeyler bitmek bilmez ve bence bu iyi bir şey!

Colm: Köpeğimle ilgilendiğin için teşekkür ederim.

Pádraic: Her zaman! (McDonagh, 2022, 1:45 -1:47:30)

İkili arasındaki diyalogdan anlaşılacağı üzere, aniden biten dostluk şiddetle alevlenen bir kan davasına dönüşür ve Colm'ü öldürmek için evini ateşe veren Pádraic bu kavganın bitmeyeceğini söyleyerek, kırgınlık ve öfkeyle arkasını dönüp gider. Colm sahilde yalnız kalır; kamera Bayan McCormack'ı – yani İrlanda Ana'yı- kadraja alır. Hikâyenin mekânı olan küçük Inisherin adası İrlanda'nın makûs talihini basit bir dostluk hikâyesi üzerinden somutlaştırır ve Bayan McCormack ölümleri haber veren ve ada sakinlerinin yakasını bırakmayan bir lanet gibidir.

McDonagh *The Lieutenant of Inishmore* oyunundaki sözde milliyetçi karakteri eli kanlı bir terörist olarak tasvir ederek ya da *Beauty Queen of Leenane* oyununda romantize edilen İrlanda Ana mitine Mag karakteriyle meydan okuyarak, eril söylemle şekillenen İrlanda milliyetçiliğinin şiddet ve tam bağımsızlık arasında sendeleyeni ikircikli yapısına değinir. *The Banshees of Inishmore* filmi de bu eleştirinin devamıdır. Bu bağlamda, film İrlanda'da hüküm süren siyasi şiddete ve bu şiddetin anlamsızlığına dair tipik bir McDonagh duruşu sergiler. McDonagh'a göre, şiddetin sorumlusu milliyetçilikten ziyade, kaba kuvvet üzerine kurulu eril milliyetçiliktir. Bu sebeple, filmde adayı yaşanmaz kılan şiddet sarmalını erkek karakterler (Colm ve Pádraic) başlatır ve bu sarmaldan sadece Pádraic'in kız kardeşi Siobhán çıkabilir. Siobhán, İrlanda Ana olarak yorumlanabilecek Bayan McCormack karakterinin tam tersi bir kadındır ve başkaldırısıyla, İrlanda ve İrlandalı kadınlar için yeni bir yol açmaktadır.

4. Siobhán: Yeni bir İrlanda Hayali

Bayan McCormack, eril milliyetçiliğin kurguladığı romantik İrlanda Ana mitinin grotesk ve çarpıtılmış bir temsilidir. *Banshee*'ye benzer kurgulanan varlığıyla, adada yüzyıllar boyu eksik olmayan şiddeti ve ölümü temsil eder. Siobhán ise hikâyedeki diğer önemli kadın karakterdir. Bayan McCormack'ın tersine; Siobhán gençtir, mücadelecidir, okumayı sever, adadaki dedikoducu kadınlar gibi değildir ve ayrıca hikâyedeki tek akılcı kişidir. Filmde Siobhán'ı kardeşi Pádraic'i teselli etmeye çalışırken, Colm'e kafa tutarken ve en sonunda kendine daha iyi bir hayat kurmak için adadan ayrılırken görürüz. Siobhan, İrlanda Ana gibi pasif ve kurtarılmayı bekleyen bir karakter değildir; harekete geçer ve sorumluluk alır. Colm, ilk parmağını kesip Pádraic'in kapısına fırlattığında, ikili arasında uzlaşa sağlamak ve şiddeti bitirmek için Colm'ün kapısına giden, onu gerçeklerle yüzleştiren ve adanın erkeklerini eleştiren yine Siobhán'dır.

Siobhán: Tüm bunlara son vermek için ondan [Pádraic'den] ne istiyorsun Colm?

Colm: Sessizlik Siobhan, sadece sessizlik.

Siobhán: Inisherin'de bir sessiz adam daha! Sessizlik olsun o zaman

Colm: Bu Inisherin ile ilgili değil! Sorun sıkıcı bir adamın diğerini rahat bırakması!

Siobhán: Sıkıcı bir adam mı! Siz hepiniz sıkıcısınız, beş para etmez dertlerinle hepiniz sıkıcısınız!

[...]

Siobhán: Bu yaptığının müziğine hiçbir faydası yok Colm!
(McDonagh, 2022, 01:01:55)

Sahne ikili arasında anlamsızca artan şiddete ve adadaki eril kültüre karşı sesini yükselten Siobhán'a odaklanır. Siobhán, Bayan McCormack gibi olanları sessizce izlemez, harekete geçer ve eleştirir. Anlamsızlığın içinde ölümü bekleyen eril kültürün bir nesnesi olmak istemez. Siobhán ada halkına ve kardeşi Padraic'e rağmen, kendi olmak için savaş verir, anakarada yaptığı iş başvurusu kabul edilince adayı terk eder. İrlanda Ana'nın aksine, Siobhán'ın kendini yaratmak için bir erkeğe ihtiyacı yoktur, adadaki tüm kadınlardan farklıdır.

Bir sahnede Siobhán göl kenarında durmuş, karşı kıyıdaki Bayan McCormack'a bakar. Bu sahnede bir yakada genç ve güzel Siobhán'ı, diğer yakada yaşlı ve korkutucu Bayan McCormack'ı görürüz. Siobhán, yaşlı kadını görünce ona el sallar. Kadın ise eliyle onu kendi yanına çağırır, bunun üzerine Siobhán'ın ürktüğünü görürüz. Bu sahne, sembolik olarak okunduğunda Siobhán'ın bir yol ayırımında olduğu görülebilir. O "cadı" olarak tanımladığı yeni bir Bayan McCormack olmaktan ve İrlandalı kadınların trajik kaderini yaşamaktan korkar; kendine ayrı bir yol çizecektir (McDonagh, 2022, 1:12:12 – 1:12:51). Adanın delikanlısı Dominick ona olan aşkından bahsedince, Siobhán çocuğu kesin bir dille reddeder. Bu da İrlanda Ana ve oğulları arasındaki Ödipal aşkın reddi olarak okunabilir. Son olarak, Colm'ün tüm parmaklarını kesmesi ile "Bu deliliğin için daha fazla kalamam" diyerek adayı terk eder (1:24:20). Siobhán'ın hikâyesi alegorik olarak, adanın kaderini değiştirebilir; çünkü o adanın içine düştüğü eril şiddetten kendini kurtaran tek kişidir; kendi varlığı için savaş verir ve bir erkeğe ihtiyaç duymaz. Siobhán kayığa binerek İnisherin adasından ayrılırken, sahnenin griliğinde sarı montuyla parlayan tek kişidir ve kıyıda ona el sallayan kardeşine ilk defa gülümser (1:25:40). Siobhán'ın günler sonra kardeşi Pádraic'e yolladığı mektubun satırlarında umut vardır:

Pádraic, burası muhteşem. Bu satırları yazdığım sırada, pencereimin önünden bir nehir akıyor; insanı ise daha az kasvetli ve daha az deli. Neden bilmiyorum ama çoğu İspanya'dan geldiği için olabilir. [...] İnisherin'de senin için bir şey yok. Sadece daha fazla umutsuzluk, garez, inat, yalnızlık ve ölene kadar yavaşça geçen zaman... Bunları her yerde yapabilirsin. O sebeple, gel Pádraic, orayı terk et! [...] (McDonagh, 2022, 1:37:02-1:37:50).

Pádraic kız kardeşini dinlemez ve Colm'ün evini yakmaya gider. Yani, kendini kendi yarattığı şiddet sarmalından kurtaramaz. Bu sebeple, McDonagh'ın ölüm perileri aslında hikâyedeki şiddeti tırmandıran erkek karakterler Pádraic ve Colm'dür. Sadece onlar da değil, oğlu Dominick'in

ölümüne sebep olan polis memuru ve temsil ettiği eril sistem, iç savaşın tarafları bu şiddetin başlıca sebepleridir ve Bayan McCormack onların yarattığı düzenin bir simgesidir.

Siobhán'ın çağrısına Pádraic şöyle cevap verir: “[...] Ne yazık ki bu teklifini geri çevireceğim. Söylediğim gibi, benim hayatım Inisherin’de” (McDonagh, 2022, 1:41:25). Oysa Inisherin’de Pádraic için hiçbir şey kalmamıştır; çok sevdiği eşi Jenny ölmüş, Dominick gölde ölü bulunmuş, en yakın arkadaşı Colm’e karşı amansız bir savaş başlatmıştır. Adada kalan tek şey anlamsız bir inatla başlayan eril şiddet ve bu şiddetin adaya getirdiği ölümlerdir. Bu anlamda hikâye, kız kardeşin umut verici, olumlu mektubuna karşı, erkek kardeşinin olumsuz ve umutsuz bir reddiyle biter. Siobhán'ın ümitli ve olumlu mektubu, Joyce’un *Ulysses* eserindeki Molly karakterinin monoloğunu hatırlatır. Molly, İrlanda Ana’ya alternatif yaratılmış özgür, renkli, hareketli bir kadın karakterdir. Benzer bir yorum Siobhán’a da getirilebilir. O gelecek için yeni bir olasılık, eril sisteme bir başkaldırıdır ve İrlanda Ana olmayı reddeder.

5. SONUÇ

McDonagh'ın İrlanda taşrasında geçen *The Banshees of Inisherin* filmindeki siyasi eleştiriyi anlayabilmek için İrlanda yazını ve 19. yüzyıldan itibaren İrlandalı yazarların düşün dünyasına damga vurmuş İrlanda milliyetçiliği ve tezahürlerini iyi bilmek gerekiyor. Colm ve Pádraic'in aniden biten arkadaşlığı üzerine kurulu senaryo, çok kişisel bir hikâyeyi tarihsel arka planıyla ulusal ve kolektif bir düzleme çekerek, hikâyeye alegorik bir anlam katıyor. Gençliğini küçük bir adada sıkışıp kalarak heba eden Colm'u merkeze alan film, gelecek vaat etmeyen bir ülkede hayatta kalmak için canlarını feda eden İrlandalı gençlere gönderme yaparken, İrlanda Ana ve fedakâr oğulları mitini üreten milliyetçiliğin hâkim erkeklik anlatısına eleştirel bir bakış açısı sunuyor.

İngiliz sömürgeciliğinin cinsiyetçi söylemine bir tepki olarak ortaya çıkan İrlanda milliyetçiliği, adada siyasi şiddeti ateşleyen İngiliz muadili gibi eril bir karaktere sahip. McDonagh, makalede bahsi geçen İrlanda temalı oyunlarında İrlanda Ana imgesini ve bu mitin ardındaki eril şiddeti ortaya koyarak, Synge, O’Casey ve Joyce gibi üstatların milliyetçiliğinin eril karakterine getirdikleri eleştiriyi sürdürür. *The Banshees of Inisherin* filmi de McDonagh'ın İrlanda milliyetçiliği karşısındaki siyasi duruşunu yansıtır ve İrlanda İç Savaşı'nın nedeni olarak İrlandalı erkekleri ve onların anlamsız rekabetini işaret eder. Bu alegorik öyküde İrlandalı anne de sorunsallaştırılan ana karakterlerden biridir. Bu sebeple, İrlanda Ana imgesinde yaratılan Bayan McCormack filmde bir *banshee*, yani ölüm perisi, olarak karşımıza çıkar. Joyce’un *Ulysses* romanındaki sütçü kadına benzer şekilde, McDonagh'ın Bayan McCormack karakteri de grotesk ve kutsal sınırını bulanıklaştırır. Bir diğer deyişle, *banshee* ile İrlanda Ana arasındaki sınıra konumlandırılan Bayan McCormack, İrlanda milliyetçiliğinin tarihini ve romantize edilmiş İrlanda Ana imgesini tartışmaya açar. Yaşlı kadının filmde yansıtılan uğursuz

varlığı, İrlanda'nın şiddet ve kıyımlarla dolu makûs talihini somutlaştırır. Bayan McCormack'ın varlığı ve karşı kıyıda yükselen iç savaş sesleri, Colm'ün varoluşsal krizini İrlanda tarihine paralel okumayı zorunlu kılıyor. Bu okumada, Colm'un parmaklarını keserek kendini kurban etmesi, İrlanda Ana ve oğulları miti ışığında yorumlanmalıdır. Colm'un parmaklarını kesmesi ve çok sevdiği kemanını çalamaması, öncelikle kendisine zarar veriyor ve İrlandalı oğulların anneleri için kendilerini feda etmesine benzer bir durum yaratıyor. Colm'ün başlattığı şiddet dalgası, adada başka ölümleri de beraberinde getiriyor. Tüm bunlar dikkate alındığında, McDonagh'ın yükselen eril şiddeti işaret ederek, İrlanda İç Savaşı'nı bir erkeklik eleştirisi olarak ele aldığı ileri sürülebilir. Colm'ün anlamsız inadıyla bozulan dostluk, ortaya çıkan vahşet ve filmin sonunda Pádraic'in ettiği intikam yemini ikili arasındaki ilişkiyi çıkmaza sokarken, İrlanda'nın yakın tarihindeki iç savaşa ciddi bir eleştiri yöneltiyor. Bu bağlamda, hikâyenin sonunda adadan ayrılabilen tek karakterin kadın olması da önemli bir detay olarak okunmalıdır. Denebilir ki; McDonagh bu şiddet sarmalından çıkış yolunu genç İrlandalı kadınları temsilen Siobhán karakterinin eline bırakmakta ve adaya hâkim olan eril sistemi eleştirmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarın herhangi bir çıkara dayalı ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında katılımcı kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu araştırma ve araştırma ile ilgili tüm aşamalar tek yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Arnold, M. (1867). *On the Study of Celtic Literature*. Online Books Library Upenn. <https://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupid?key=olbp10923>
- Duffy, E. (2004). Molly Alone: Questioning Community and Closure in the Nostos. R. Emig (Ed.), *New Casebooks 113: Ulysses* içinde (186-208). Macmillan Education UK.
- Jones, E. (1922). The Island of Ireland: A Psycho-Analytical Contribution to Political Psychology. *Essays in Applied Psycho-analysis* içinde (398-414). The International Psycho-Analytical Press.
- Joyce, J. (2008). *A Portrait of the Artist as a Young Man*. (orijinal eser 1916 yılında basıldı). Oxford UP.
- Joyce, J. (2015). *Ulysses*. (orijinal eser 1922 yılında basıldı). Yapı Kredi Yayınları.
- Lonergan, P. (2012). *The Theatre and Films of Martin McDonagh*. Methuen Drama.
- Lynch, P. (2001). The Irish Free State and the Republic of Ireland: 1921-66. W. Moody and F. X. Martin (Ed.), *The Course of Irish History* içinde (272-287). Mercier.
- McDonagh, M. (1996). Beauty Queen of Leenane. *Plays:1* içinde (1-60). Methuen Drama.
- McDonagh, M. (2001). *The Lieutenat of Inishmore*. Methuen Drama.
- McDonagh, M. (Director). (2022). The Banshees of Inisherin [Film]. Film4, TSG Entertainment, Blueprint Pictures.
- Pearse, P. (2004). The Mother. S. Regan (Ed.), *Irish Writing: An Anthology of Irish Literature in English 1789-1939* içinde (393-394). Oxford UP.
- Porter, J. (2023, Şubat 21) "The Dangerous Myth-Making in the Banshees of Inisherin." *The Spectator*. <https://www.spectator.co.uk/article/the-dangerous-myth-making-in-the-banshees-of-inisherin/>
- Quinn, A. (2009). Cathleen Ni Houlihan Writes Back. Harrington, J. P. (Ed.), *Modern and Contemporary Irish Drama* içinde (431-440). W.W. Norton and Company.
- Quinn, K. (1995). Re-visioning the Goddess: Drama, Women and Empowerment. C. C. Barfoot ve R.V.D. Doel (Ed.), *Ritual Remembering: History, Myth and Politics in Anglo-Irish Drama* içinde (181-189). Rodopi.
- Sierz, A. (2001). *In-Yer-Face Theatre: British Drama Today*. Faber & Faber.
- Synge, J. M. (2008). "Riders to the Sea." (orijinal eser 1904 yılında basıldı). *Project Gutenberg*. <https://www.gutenberg.org/files/994/994-h/994-h.htm>
- Synge, J. M. (2008). *The Aran Islands*. (orijinal eser 1907 yılında basıldı). Serif Books.
- Synge, J. M. (2008). *The Playboy of the Western World*. (orijinal eser 1907 yılında basıldı). Oxford Classics.
- Yeats, W. B. (2008). Cathleen ni Houlihan. *The Major Works* içinde (211-220). (orijinal eser 1902 yılında basıldı). Oxford UP.